

Bokoch V.V. The dynamics of main forest forming species of Carpathian National Nature Park

The area and volume dynamics of main forest forming species of Carpathian National Nature Park have been analyzed. Changes of main forest taxation parameters and their impact on biological productivity have been investigated.

Keywords: tree stand, forest covered areas, area, volume, forest forming species, age structure.

УДК 581.826

Аспір. В.В. Овчарук¹ – НУ "Львівська політехніка"**УМОВИ І ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

Проаналізовано тенденції розвитку лісового господарства України, зовнішньоекономічну діяльність підприємств галузі. Досліджено конкурентоспроможність лісового господарства, чинники її забезпечення. Розвинуто чинники забезпечення конкурентоспроможності лісового господарства на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Ключові слова: конкурентоспроможність, лісове господарство, чинники, класифікація.

Лісове господарство – це вид економічної діяльності, що забезпечує відтворення лісових ресурсів, їх охорону, збереження, заготівлю круглих лісоматеріалів та інших продуктів лісу. Виходячи із цього, лісове господарство охоплює такі функціональні сфери діяльності: лісозаготівлі, отримання продукції лісового господарства та надання послуг, що пов'язані із його веденням. Завдяки особливостям та тенденціям у розвитку, лісове господарство має велике значення для розвитку економіки України.

Упродовж дослідженого періоду із 2000 по 2007 рр. обсяги діяльності підприємств галузі зростали. Найбільший темп зростання (у середньому 143,8 %) спостерігався до 2004 р., після чого відбулося певне уповільнення (до 120,6 %). Позитивної динаміки було досягнуто внаслідок зростання обсягів виробництва за усіма напрямками діяльності підприємств лісового господарства, та, насамперед, заготівлі деревини. Динаміку обсягів виробництва продукції галузі у 2000-2007 рр. наведено на рис. 1.

Варто зазначити, що основним продавцем на ринку продукції лісового господарства протягом аналізованого періоду є державні лісгосподарські підприємства (Державний комітет лісового господарства України). Їх частка у загальному обсязі заготовленої деревини у 2000-2007 рр. змінювалася у межах 70-75 %. В обсягах заготівлі домінує деревина, отримана від рубань, що пов'язані з веденням лісового господарства та інших рубань, частка якої становить 52-54 % [2].

Що стосується зовнішньоекономічної діяльності, то експорт продукції лісового господарства у 2007 р. більше як у 2 рази перевищував імпорт (експорт деревини та виробів з неї, у 2007 р. становить більше, ніж 780 млн дол. США, тобто 2 % усього експорту). Обсяг експорту необробленої деревини державними лісгосподарськими підприємствами за січень-травень 2008 р. досяг

¹ Наук. керівник: проф. С.М. Писаренко, д-р геогр. наук – ІРД НАН України

рівня 1 203,3 тис. м³, що на 1,7 % менше, ніж за аналогічний період минулого року. Структура експорту представлена таким чином: техсировина і баланси – 57,1 %, пиловник – 42,7 %, фансировина – 0,2 %. Породний склад експорту необробленої деревини різноманітний і в межах груп порід характеризується частками: хвойні – 47,9 %, тверді листяні – 41,2 %, інші породи – 10,9 %.

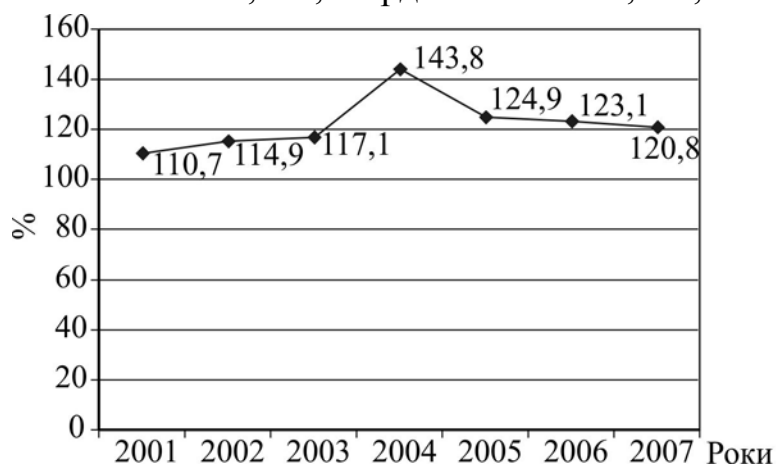

Рис. 1. Динаміка обсягів виробництва продукції лісового господарства у 2001-2007 рр., % до попереднього року [2]

Як негативну тенденцію, варто зазначити те, що співвідношення експорту та імпорту деревини щороку зменшується (у 2002 р. співвідношення було 10,1, то у 2007 р. – 2,2). На погляд аналітиків [2], у лісовому господарстві можна було би досягти кращих результатів за умови вирішення суперечностей економічного і політичного характеру, реалізації необхідних змін законодавчих норм, що регулюють відносини у лісовому господарстві, збільшення ефективності діяльності лісгосподарських підприємств тощо.

Для розвитку лісового господарства як важливої галузі національної економіки важливого значення набуває також, підвищення його конкурентоспроможності. Це потребує дослідження умов і чинників, що забезпечують конкурентоспроможність лісового господарства. Аналізування умов і чинників може стати важливим етапом оцінювання конкурентоспроможності та, як наслідок, досягнення необхідних показників економічного зростання підприємств галузі. Поняття конкурентоспроможності досліджене у працях багатьох вітчизняних та іноземних науковців, серед яких О.Є. Кузьмін, Н.І. Горбаль, М. Портер, Н.Г. Каніщенко, Н.Н. Кондрашов та інші.

Проаналізувавши останні дослідження і публікації за проблемою, констатуємо, що варто розрізняти конкурентоспроможність підприємства та конкурентоспроможність товару. Під конкурентоспроможністю підприємства розуміють його здатність досягати конкурентних переваг над іншими підприємствами на конкретному ринку [3]. Згідно з дослідженнями О.Є. Кузьміна, конкурентоспроможність товару – це сукупність якісних і вартісних характеристик продукції, що забезпечують її відповідність до умов ринку в певний момент [4, с. 75]. Параметрами для оцінювання конкурентоспроможності товару є споживчі (технічні, ергономічні, нормативно-регламентарні), економічні (витрати придбання та споживання товару впродовж його експлуатації) та маркетингові (цінові знижки, умови платежів, розвиток обслуговування) властивості товарів. Перелік параметрів не є обов'язковий та може підлягти зміні залежно від обставин. Проте оцінювання параметрів є невід'ємним складником загальної моделі оцінювання конкурентоспроможності продукції.

Конкурентоспроможність товару визначає конкурентоспроможність підприємства, водночас залежачи від останньої та будучи її проявом. Виходячи із наведених визначень, чинниками конкурентоспроможності можна вважати конкурентну перевагу підприємства, якісні та вартісні характеристики продукції.

Конкурентоспроможність лісового господарства – це реальна чи потенційна здатність підприємств лісового господарства випускати конкурентоспроможну продукцію і цим самим забезпечувати захист своїх інвестицій та отримувати доходи від них, забезпечуючи при цьому відтворення лісових ресурсів, а також їх охорону та збереження [5, с. 242]. Чинниками конкурентоспроможності будь-якої галузі національної економіки країни (зокрема лісового господарства) є: якість товарів і послуг, виробничі витрати, взаємовідносини з поставачальниками і споживачами та організаційні системи [6, 7]. Як чинник конкурентоспроможності галузі Н.Г. Каніщенко розглядає також кластеризацію, що пов'язана із створенням інтеграційних утворів (систем) підприємств галузі та отриманням синергетичних зв'язків [10].

Кондратов М.М. чинники конкурентоспроможності підприємства вважає внутрішніми та відносить до них ціни на продукцію, споживання енергоносіїв, науково-технічну та інноваційну діяльність, інвестиційну діяльність, діяльність у сфері стандартизації, діяльність щодо набуття членства у Світовій організації торгівлі (СОТ), соціально-трудова відносини, нормативно-правову роботу [8, с. 93]. Також, варто згадати, що конкурентоспроможність лісогосподарського комплексу залежить від впливу природних, технічних, технологічних факторів [1, с. 1].

Незважаючи на значну увагу, яка приділена у економічній літературі поняттю та різновидам конкурентоспроможності, її чинники залежно від рівня впливу (на галузь, підприємство, продукцію) залишаються недостатньо дослідженими. Це зумовлює необхідність подальших досліджень. Відповідно до поставленої проблеми, для забезпечення розвитку лісогосподарського комплексу, що є важливою та стрімко зростаючою галуззю вітчизняної економіки, варто виділити чинники її конкурентоспроможності залежно від рівнів впливу.

Згідно із визначенням економічного тлумачно-термінологічного словника, чинник – це "причина якого-небудь явища, що знаходиться в безпосередньому логічному зв'язку із наслідком" [9]. На основі останніх досліджень і публікацій можна стверджувати, що конкурентоспроможність лісового господарства можна розглядати на рівні цілої галузі, окремого підприємства чи будь-якого товару, який є продуктом його діяльності. Зважаючи на це, пропонуємо розрізняти чинники забезпечення конкурентоспроможності лісового господарства на макро-, мезо- та мікрорівні.

Під чинниками забезпечення конкурентоспроможності лісового господарства макрорівня пропонуємо розуміти природний, техніко-технологічний, людський чинник та чинники кластеризації. Вони впливають на конкурентоспроможність усієї лісової галузі та свідчать про її рівень у світовому масштабі. Перший чинник (природний) зумовлює тривалість виробництва продукції галузі, що здійснюється на основі відповідної матеріально-технічної бази. Другий чинник – техніко-технологічний свідчить про відповідність технологій перероблення деревини країни світовому рівню, а третій (людський чинник) визначає умови забезпеченості підприємств галузі трудовими ресурсами. Чинник

кластеризації полягає у об'єднанні підприємств галузі у кластери та характеризує можливість підвищення їх конкурентоспроможності через використання переваг суспільного поділу праці і зміцнення їх наукової та виробничої взаємодії шляхом утворення кластерних об'єднань [10, с. 298].

До чинників конкурентоспроможності лісового господарства та мезорівні (рівні конкурентоспроможності підприємства) віднесено конкурентну перевагу і результати економічної діяльності підприємства. Конкурентна перевага підприємства визначається внаслідок виробничих витрат, рівня споживання енергоносіїв, взаємодії постачальників і споживачів підприємства, системи управління підприємством (діяльністю у сфері стандартизації, науково-технічною, інноваційною, інвестиційною діяльністю, соціально-трудовими відносинами тощо). Результати економічної діяльності підприємства характеризуються стабільністю розвитку, платоспроможністю, безпекою праці, конкурентоспроможністю товару, нормативно-правовою роботою.

Як чинники конкурентоспроможності лісового господарства на мікрорівні розглядають ціну, якість товару галузі лісового господарства та рівень обслуговування. Узагальнення чинників забезпечення конкурентоспроможності лісового господарства наведено на рис. 2.

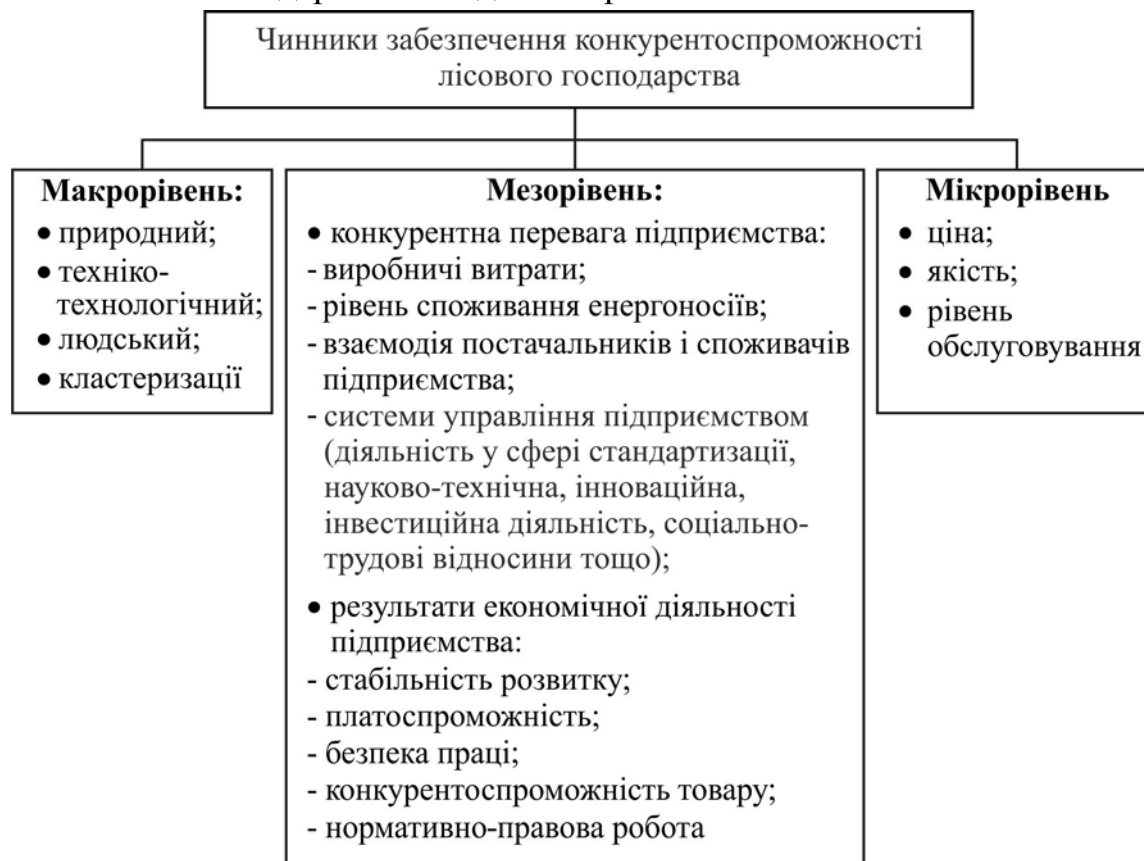

Рис. 2. Чинники забезпечення конкурентоспроможності лісового господарства (складено за [4, 8, 10])

Лісове господарство належить до важливих галузей національної економіки, протягом 2000-2007 рр. обсяги продукції підприємств галузі зростають, розвивається їх зовнішньоекономічна діяльність. Незважаючи на це, постає питання забезпечення подальшої конкурентоспроможності галузі.

У економічній літературі розрізняють поняття конкурентоспроможності галузі, підприємства, продукту. Відповідно до цих чинників забезпечення кон-

курентоспроможності, треба розрізняти на макро-, мезо- та мікрорівні. Під чинниками забезпечення конкурентоспроможності лісового господарства макрорівня пропонуємо розуміти природний, техніко-технологічний, людський чинник та чинники кластеризації. До чинників конкурентоспроможності лісового господарства та мезорівні (рівні конкурентоспроможності підприємства) віднесено конкурентну перевагу і результати економічної діяльності підприємства. Як чинники конкурентоспроможності лісового господарства на мікрорівні розглядають ціну, якість товару галузі лісового господарства та рівень обслуговування.

У подальших дослідженнях за проблемою слід розробити рекомендації з аналізування конкурентоспроможності лісового господарства.

Література

1. **Маркетингові** дослідження. – К. : ДП "Український інформаційно-координаційний центр аналізу ринку лісопродукції", 2008. – 57 с.
2. **Бюлетень** аналізу ринку лісопродукції. – К. : ДП "Український інформаційно-координаційний центр аналізу ринку лісопродукції", 2008. – № 2. – 43 с.
3. **Кузьмін О.Є.** Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації) : навч. посібн. / О.Є. Кузьмін, Н.І. Горбаль. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2004. – 188 с.
4. **Кузьмін О.Є.** Основи менеджменту : підручник. – Вид. 2-ге, [перероб. і доп.]. / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К. : ТЗОВ "Академвидав", 2007. – 464 с.
5. **Овчарук В.В.** Аналіз конкурентоспроможності лісгосподарських підприємств хмельницької області / В.В. Овчарук // Вісник НЛТУ України – 2008. – № 18 (9). – С. 239-243.
6. **Киричак І.** Конкуренция и предпринимательство : пер. с англ. / под ред. проф. В.П. Романова. – М. : Изд-во "Юнити"-ДАНА, 2001. – 239 с.
7. **Портер М.Е.** Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / Майкл Е. Портер : пер. с англ. – М. : Изд-во "Альпина Бизнес Букс", 2005. – 715 с.
8. **Кондрашов М.М.** Механізми підвищення конкурентоспроможності промисловості України в умовах глобалізації : дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством / Кондрашов Микола Миколайович. – Х., 2008. – 195 с.
9. **Коноплицький В.А.** Економічний словник. Тлумачно-логічний / В.А. Коноплицький, Г.І. Філіна. – К. : Вид-во КНТ, 2007. – 580 с.
10. **Каніщенко Н.Г.** Економічні передумови формування кластерних систем в Україні / Н.Г. Каніщенко // Прометей: регіональний зб. наукових праць з економіки Донецького економіко-гуманітарний ін-ту МОН України та Ін-ту економіко-правових досліджень НАН України. – 2008. – Вип. 1 (25). – С. 297-302.

Овчарук В.В. Условия и факторы обеспечения конкурентоспособности лесного хозяйства

Проанализированы тенденции развития лесного хозяйства Украины, внешне-экономическая деятельность предприятий отрасли. Исследована конкурентоспособность лесного хозяйства, факторы ее обеспечения. Развитые факторы обеспечения конкурентоспособности лесного хозяйства на макро-, мезо- и микроуровнях.

Ключевые слова: конкурентоспособность, лесное хозяйство, факторы, кластеризация.

Ovcharuk V.V. Terms and factors of providing of competitiveness of forestry

Progress of forestry of Ukraine trends are analysed, foreign economic activity of enterprises of industry. Investigational concept of competitiveness, competitiveness of forestry, factors of their providing. Factors of providing of competitiveness of forestry on macrolevel, mezolevel and microlevel are certain.

Keywords: competitiveness, forestry, factors, clusterization.